

PATVIRTINTA
Širvintų rajono savivaldybės tarybos
20...m. sprendimu Nr. ...

ŠIRVINTŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS

2017 METŲ ATASKAITA

Rengėjas:

Kaišiadorių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras

Širvintos, 2018 m.

Turinys

Įvadas	3
BENDROJI DALIS.	4
Lietuvos sveikatos strategijos įgyvendinimo savivaldybėje vertinimas	4
Metodika.....	4
Apibendrinimas	9
SPECIALIOJI DALIS	10
Savivaldybės prioritetinių problemų analizė	10
Sergamumas tuberkulioze	10
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe	10
Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo.....	11
Mirtingumas užfiksuotas eismo įvykiuose.....	12
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	13
Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis, paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius.....	16
2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina 1 dozė) ir 1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina 3 dozės) skiepavimo apimtys (proc.).....	17
Vaikų burnos sveikata (Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje; Vaikų, neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis;.).....	18
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu, išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų	19
Valstybinių profilaktikos programų įgyvendinimas.....	22
Naudota literatūra.....	25

Įvadas

Širvintų rajono savivaldybės teritorija išsidėsčiusi Lietuvos pietryčiuose, 50 km nuo Vilniaus, prie Vilnius–Panevėžys–Ryga automagistralės, kuri ribojasi su Vilniaus, Kaišiadorių, Jonavos, Ukmergės, Molėtų rajonų savivaldybėmis ir Elektrėnų savivaldybe. Širvintų rajonas užima 906 km² teritoriją. Širvintų rajonas – vienas mažiausių šalyje. Rajone yra 8 seniūnijos (skliausteliuose – seniūno būstinė), suskirstytos į seniūnaitijas: Alionių seniūnija (Alionys I), Čiobiškio seniūnija (Čiobiškis), Gelvonų seniūnija (Gelvonai), Jauniūnų seniūnija (Jauniūnai), Kernavės seniūnija (Kernavė), Musninkų seniūnija (Musninkai), Širvintų seniūnija (Širvintos), Zibalų seniūnija (Zibalai).

Širvintų rajone 56 proc. rajono teritorijos ploto paversta žemės ūkio naudmenomis. Iš jų ariamoji žemė sudaro 50 proc., pievos ir natūralios ganyklos – 48 proc., sodai – 2 proc. Miškai užima 30,6 proc. visos rajono teritorijos. Vandenys užima 2,5 proc. Rajono teritorijos. Didžiausios per rajono teritoriją tekančios upės: Neris, Širvinta, Musė. Tyvuliuoja 28 ežerai. Beveik visas rajonas yra Neries žemupio plynaukštėje, tik šiaurės rytuose ir pietryčiuose paviršius kyla į Aukštaičių aukštumą. Likusią rajono teritoriją sudaro keliai – 2,1 proc., užstatyta teritorija – 2,1 proc. ir kita žemė – 6,7 proc.

2017 m. pradžioje Širvintų rajono savivaldybėje gyveno **15 863**. Vyrų dalis buvo nežymiai mažesnė nei moterų t.y. 47,2 proc. – vyrų, 52,8 proc. – moterų. Gyventojų amžiaus struktūra panaši į bendrą šalies gyventojų struktūrą. Rajone gyvena daugiausia darbingo amžiaus 18-44 m. (32,1 proc.) ir 45-65 m. (30,7 proc.), vaikai (0-17 m.) sudarė 16,2 proc., o vyresni nei 65 m. – 21 proc. visų gyventojų. Nuo 2010 m. iki 2017 m. rajono gyventojų skaičius sumažėjo 2303 gyventojais arba 12,7 proc., tačiau miesto ir kaimo gyventojų santykis nepakito. Mieste gyveno 36,42 proc. Širvintų rajono gyventojų, kaime – 63,58 proc.

BENDROJI DALIS.

Lietuvos sveikatos strategijos įgyvendinimo savivaldybėje vertinimas

Metodika

2014 m. birželį Lietuvos Respublikos Seimas patvirtino Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategiją, kuri nustato nacionalinius sveikatinimo veiklos tikslus ir uždavinius, siekiamus sveikatos lygio rodiklius, kurie būtini siekiant įgyvendinti Lietuvos pažangos strategiją „Lietuva 2030“. Strategijoje iškeltas 1 strateginis tikslas ir 4 tikslai bei jų uždaviniai.

Širvintų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2017 m. ataskaitos bendroje dalyje analizuojami 60 visuomenės sveikatai reikšmingi rodikliai, skirti tam tikram Lietuvos sveikatos strategijos tikslui ir uždaviniui stebėti. Pagrindinio rodiklių sąrašo (toliau – PRS) analizė ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas) atliekamas lyginant praėjusių metų Širvintų rajono savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu. Vadovaujantis „šviesoforo“ principu visos 60 Lietuvos savivaldybių suskirstytos į grupes. Atkreipiame dėmesį, jog 2017 m. 18 mažųjų savivaldybių (2016 m. buvo 14), turinčių mažiau negu 20 000 gyventojų (įskaitant ir Širvintų r. sav.), nėra lyginamos su kitomis savivaldybėmis dėl rodiklių „jautrumo“. Tai Neringos, Birštono, Rietavo, Pagėgių, Kalvarijos, Kazlų Rūdos, Palangos, **Širvintų r.**, Ignalinos r., Zarasų r., Skuodo r., Kupiškio r., Molėtų r., Visaginas, Lazdijų r., Druskininkų, Akmenės r. ir Pakruojo r. Jos suskirstomos į grupes:

- ✓ 6 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją, priskiriamos savivaldybių su geriausiais rodikliais grupei ir žymimos **žalia spalva**;
- ✓ 6 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis rodo prasčiausią situaciją, priskiriamos savivaldybių su prasčiausiais rodikliais grupei ir žymimos **raudona spalva**;
- ✓ likusių 6 savivaldybių rodiklio reikšmės žymimos **geltona spalva**. Šių savivaldybių rodikliai interpretuojami kaip atitinkantys Lietuvos vidurkį.

PRS analizės ir interpretavimo tikslas – įvertinti, kokia esama gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, vertinant Lietuvos sveikatos programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste ir kokių intervencijų/priemonių reikia imtis, siekiant stiprinti savivaldybės gyventojų sveikatą ir mažinti sveikatos netolygumus. Širvintų rajono savivaldybės gyventojų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje analizuojamų rodiklių duomenys ir jų interpretavimas pateikiami žemiau lentelėje. Remiantis profilio rodikliais ir jų interpretavimo rezultatais („šviesoforas“ ir santykis), buvo pasirinktos 3 pagrindinio rodiklių sąrašo reikšmės, kurių rodiklis ar pokyčio kryptis yra prasčiausia, palyginti su kitomis savivaldybės profilio reikšmėmis (raudonos spalvos pagrindinių rodiklių sąrašo reikšmės). Atsižvelgiant į tai sudarytas Širvintų rajono savivaldybės probleminių visuomenės sveikatos sričių (temų) sąrašas. Šiose srityse atlikta atrinktų rodiklių detali analizė ir vertinimas. Parengtos rekomendacijos. Žymėjimai: - **žalia spalva** - **geltona spalva** - **raudona spalva**.

Vertinimui naudoti Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Lietuvos sveikatos rodiklių sistemoje 2018 metų spalio mėn. pateikti rodikliai.

Pirmose lentelių skiltyse pateikiamas PRS, suskirstytas pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. Antroje skiltyse pateikiama Širvintų rajono savivaldybės absoliutus atvejų skaičius, trečioje - rodiklio reikšmė (su 2016 m. rodiklio reikšme), ketvirtoje – atitinkamo rodiklio Lietuvos vidurkio reikšmė, penktoje – mažiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, šeštoje – didžiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, septintoje – savivaldybės rodiklio interpretavimas (reikšmės savivaldybėje santykis su Lietuvos vidurkio reikšme ir savivaldybės vietos tarp visų savivaldybių pavaizdavimas pagal „šviesoforo“ principą). Aštuntoje – rodiklio kryptis per metus (pagerėjo/pablogėjo) (1 lentelė).

1 lentelė. Širvintų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis

Rodiklis	Atvejai	Savivaldybės rodiklis	LT rodiklis	Min. reikšmė	Maks. reikšmė	Santykis: savivaldybė/ Lietuva	Kryptis
1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Strateginis tikslas</i> - Pasiekti, kad 2025 metais šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai							
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė	-	74,8 (72,3)	75,7	71,7	77,2	0,99	↑
Išvengiamas mirtingumas	75	28,2 (34)	31,3	25,7	39	0,9	↑
<i>1 TIKSLAS. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį</i>							
<i>1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą</i>							
Mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyv.	5	31,8 (18,8)	26,5	0	75,4	1,2	↑
Standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyv.	5	30,5 (15,9)	25,9	0	65,5	1,18	↑
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1000 vaikų	50	41,6 (31,9)	76,3	41,6	225	0,2	↑
Socialinės rizikos šeimų skaičius 1000 gyv.	84	5,3 (5,8)	3,5	0,3	9	1,5	↑
Ilgalaikio nedarbo lygis	130	1,3 (1,2)	2,1	0,6	8,2	0,6	↑
Gyventojų skaičiaus pokytis	-	-14,8 (-13,9)	-13,8	-28,1	-6	1,1	↑
<i>1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu</i>							
Mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V01-Y98) 100 000 gyv.	18	114,5 (119)	99,3	31,6	223,9	1,15	↓
Standartizuotas mirtingumo dėl išorinių priežasčių rodiklis (V01-Y98) 100 000 gyv.	18	105,3 (115,6)	97,8	29	187,2	1,1	↓
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1000 vaikų	358	209,5	159,1	54,9	323,8	1,3	↓

		(260,1)					
Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1000 gyv.	283	18 (23)	26,4	2,8	88,3	0,7	↓
Sergamumas (nauji atvejai) tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv.	12	76,4 (18,8)	39,5	0	104,8	1,9	↑
2 TIKSLAS. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką							
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą							
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyv.	1	1 (2)	1,1	0	3,8	0,9	↓
Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyv.	43	129,1 (138)	145,1	114,8	220,9	0,9	↓
Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyv.	53	56,1 (82)	68,3	42,6	127,4	0,8	↓
Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) 10 000 gyv.	63	40,1 (52)	70,7	0	75,2	0,6	↓
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį							
Mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyv.	2	12,7 (0)	5	0	25,6	2,54	↑
Standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyv.	2	11,4 (0)	4,9	0	21,8	2,3	↑
Mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyv.	1	6,4 (18,8)	15	0	71,2	0,4	↑
Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyv.	1	5,9 (17,3)	14,7	0	74,8	0,4	↑
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių							
Mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyv.	2	12,7 (12,5)	8,8	0	20,5	1,4	↑
Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyv.	2	11,8 (13,2)	8,7	0	24,9	1,36	↓
Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	2	12,7 (0)	3,2	0	15,4	4	↑
Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00-V99) skaičius 100 000 gyv.	12	76,4 (62,6)	61,8	25,2	155,6	1,2	↑
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą							
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis kg., tenkantis 1 kv. km. (2016 m.)		223 (201,62)	1079	82	11361	0,2	↑
Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams, proc.	7820	49,3	-	-	-	-	
Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams, proc.	11029	69,5	-	-	-	-	
3 TIKSLAS. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą							
3.1. Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą							
Mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.	0	0 (0)	3,9	0	10,6	0	-

Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.	0	0 (0)	4	0	16,6	0	-
Mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.	4	25,5 (56,4)	20,5	5,1	50,2	1,2	↓
Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.	4	23,6 (55)	20,2	4,1	59,5	1,2	↓
Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda 100 000 gyv.	2	12,7 (0)	53,6	0	174,3	0,2	↑
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais	107	146,9 (153,5)	186,9	69,4	371,2	0,8	↓
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	122	128,8 (134,2)	164,7	38,5	344,2	0,8	↓
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius							
Kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis	32	6,8 (19,5)	3	0	27	2,3	↓
4 TIKSLAS. Užtikrinti kokybiškesnę ir efektyvesnę sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius							
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais							
Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1000 gyv.	589	37,5 (41,3)	33,1	15,8	65,7	1,1	↓
Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1000 gyv.	123	9,3 (9,9)	6,5	2,7	9,6	1,4	↓
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą							
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	55	2,2 (2,2)	2	1,3	7	1,1	-
Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyv.	25	6,4 (6,9)	7,7	2,1	10,1	0,8	↓
Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyv.	136619	8,7 (8,4)	9,1	6,7	10,1	1	↑
Sergamumas (nauji atvejai) vaistams atsparia tuberkulioze 100 000 gyv.	0	0 (0)	8,8	0	11	0	-
Sergamumas ŽIV (B20-B24) ir lytiškai plintančiomis ligomis (A50-A64) 100 000 gyv.	5	3,2 (0)	3,9	0	3,2	0,8	↑
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą							
Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1000 gyvų gimusių kūdikių	1	6,8 (7,0)	3	0	27	2,2	↓
2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina 1 dozė) skiepavimo apimtys (proc.)	109	91,6 (90,9)	93,5	88,8	98,8	0,98	↑
1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina 3 dozės) skiepavimo apimtys	118	92,2 (88,9)	93,7	89,7	100	0,98	↑

Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje	142	12 (11,3)	16,4	4,6	57,9	0,7	↑
Vaikų, neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	152	11 (4,6)	18	11	26,5	0,6	↑
Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyv.	2	8,9 (8,10)	5,4	0	18,4	1,6	↓
4.4. Stiprinti lėtinų neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę							
Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	141	897,1 (839,1)	795,9	379,6	1465,2	2,4	↑
Standartizuotas mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	141	787 (760,7)	773,3	585,3	999	1	↑
Mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00-C97) 100 000 gyv.	53	337,2 (281,8)	282,7	190,1	476,7	1,2	↑
Standartizuotas mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00-C97) 100 000 gyv.	53	298,5 (272,7)	274,7	177,2	477,9	1,1	↑
Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.	34	216,3 (131,5)	189,8	94,9	430,2	1,1	↑
Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų 100 000 gyv.	34	190 (121,5)	183,9	113,8	345,9	1	↑
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	85	54,1 (78,9)	62,3	23	205	0,9	↓
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje	581	24,3 (28,0)	48,6	12,1	52,8	0,5	↓
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš PSD biudžeto lėšų, finansavimo programoje	1700	45,2 (43,7)	52,8	28,4	72,2	0,9	↑
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo prog.	1843	35 (37,2)	52,2	28,9	55,8	0,7	↓
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje	1230	31,7 (25,4)	40,8	30,9	56,7	0,8	↑

Apibendrinimas

Rajone sparčiai mažėja gyventojų, ypač vaikų ir jaunimo, gyventojų populiacija sparčiai sensta. Savivaldybės gyventojų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė ilgėja, 2017 m. buvo beveik vieneriais metais trumpesnė nei vidutiniškai Lietuvoje.

Apibendrinus visus visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklius, Širvintų rajono savivaldybė į geriausią rodiklį turinčių savivaldybių grupę (**žalia spalva**) pateko pagal 17 vertinamų rodiklių reikšmes (2017 m. – pagal 18 rodiklių reikšmes). Pagal 19 rodiklių reikšmes savivaldybė pateko į prasčiausią rodiklį turinčių, savivaldybių grupę (**raudona spalva**) (2016 m. – pagal 10 rodiklių reikšmes).

Išskyrėme šias prioritetines visuomenės sveikatos stebėsenos sritis:

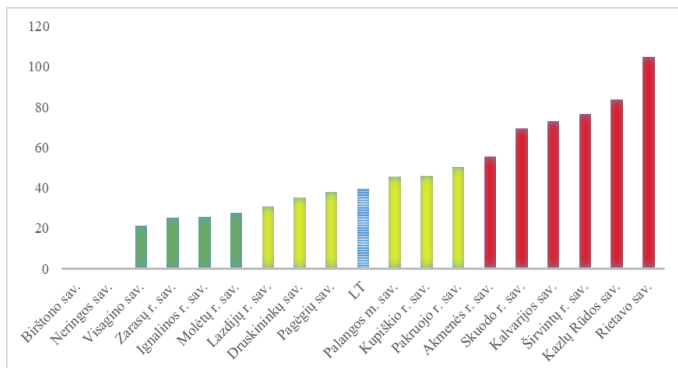
1. Sergamumas (nauji atvejai) tuberkulioze;
2. Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe;
3. Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo;
4. Mirtingumas užfiksuotas eismo įvykių metu (mirtingumas dėl transporto įvykių ir pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių);
5. Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais;
6. Sergamumas ŽIV (B20-B24) ir lytiškai plintančiomis ligomis;
7. Vaikų skiepavimo apimtys: 2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina 1 dozė) ir 1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina 3 dozės) skiepavimo apimtys (proc.);
8. Vaikų burnos sveikata (tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje; vaikų, neturinčių eduoones pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis)
9. Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius;
10. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu, išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų;
11. Valstybinių profilaktikos programų įgyvendinimas (atrankinė mamografinės patikros dėl krūties vėžio, storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos ir širdies kraujagyslių ligų didelės rizikos grupės prevencijos programa).

SPECIALIOJI DALIS

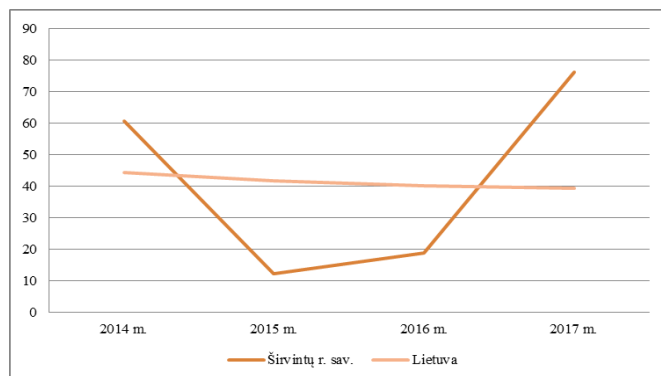
Savivaldybės prioritетinių problemų analizė

Sergamumas tuberkulioze

2017 m. Širvintų r. sav. sergamumas tuberkulioze (nauji atvejai) buvo vienas didžiausių su palyginamomis savivaldybėmis (76.4 atv./100 000 gyv.) ir beveik du kartus viršijo šalies rodiklį (39.5 atv./100 gyv.) (1 pav.). Toks rodiklis rodo prastą situaciją, priskiriamas savivaldybių, su prasčiausiais rodikliais, grupei. Stebint ankstesnius duomenis, 2014 – 2017 m. didžiausi sergamumo tuberkulioze (nauji atvejai) rodikliai užfiksuoti 2014, 2017 m. (atitinkamai 60,73 ir 76,4 atv. 100 000 gyv.) (2 pav.). Minėtu laikotarpiu nuo šios ligos vidutiniškai mirė 7,78 asm./100 000 gyv. Didžiausias mirtingumas užfiksuotas 2016 – aisiais (12,52/100 000 gyv.) (2 lentelė). Dažniausiai dėl šios ligos mirė vyrai, išskyrus 2017 – uosius – užfiksuota 12,07 mirusiųjų moterų 100 000 gyv. 2014-2017 m. mirusių amžius buvo 45 ir vyresni Širvintų r. sav. kaimo vietovių gyventojai.

1 pav. Sergamumas tuberkulioze (nauji atvejai) 100 000 gyv. Širvintų r. sav. Ir Lietuvoje 2017 m.

2 pav. Sergamumas tuberkulioze (nauji atvejai) 100 000 gyv. Širvintų r. sav. ir Lietuvoje 2014 – 2017 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Lietuvos sveikatos rodiklių sistema

2 lentelė. Mirusiųjų nuo tuberkuliozės sk. 100 000 gyv. 2014-2017 m. Širvintų r. sav. Ir Lietuvoje

	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.
Širvintų r. sav.	6,07	6,17	12,52	6,36
Lietuva	7,57	6,4	6,07	5,34

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Lietuvos sveikatos rodiklių sistema

REKOMENDACIJOS:

1. Skatinti ypatingai kaimo gyventojus reguliariai profilaktiškai tikrintis sveikatą;
2. Didinti informacinę sklaidą apie tuberkuliozės prevenciją, didžiausią dėmesį skiriant tuberkuliozės profilaktikos priemonėms;
3. Skirti didesnę dėmesį ankstyvai ligos diagnostikai, užtikrinti, kad žmogus laiku būtų siunčiamas gydymui į specializuotas sveikatos priežiūros įstaigas.

Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe

2017 m. Širvintų r. sav., asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius buvo artimas šalies vidurkiui (1 atv./10 000 gyv.). Nuo 2014 m. beveik kasmet buvo užfiksuota

neleimingų atsitikimų darbe (3 lentelė). Remiantis naujausiais statistiniais duomenimis, darbe nukentėjo vyrai, kurių amžius - 45-54 m. Nustatytas sunkus, saugos ir sveikatos norminio teisės akto (darbuotojams privalomų vykdyti instrukcijų, taisyklių ir kt.) reikalavimų pažeidimas, darbo sritis – medinės taros gamyba.

3 lentelė. Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyv.

	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.
Širvintų r. sav.	0,96	0	2	1
Lietuva	0,95	1,02	0,9	1,1

Šaltinis. Šaltinis: LR Valstybinės darbo inspekcijos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, nelaimingų atsitikimų ir profesinių ligų skyrius

4 lentelė. Nelaimingų atsitikimų darbe skaičius pagal priežastį ir ekonomines veiklos rūšis.

	NELAIMINGŲ ATSTITIKIMŲ DARBE SKAIČIUS			
	SUNKŪS		MIRTINI	
	Atv.	%	Atv.	%
PRIEŽASTYS				
Saugos ir sveikatos norminio teisės akto (darbuotojams privalomų vykdyti instrukcijų, taisyklių ir kt.) reikalavimų pažeidimas	1	33	0	-
Iš viso	1	-	0	-
EKONIMINĖS VEIKLOS RŪŠIS				
Apdirbamoji gamyba: Medinės taros gamyba	1	33	0	0
Iš viso	1	-	0	-

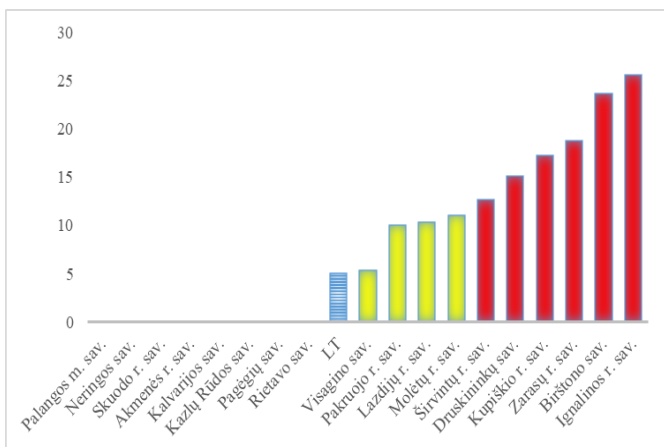
Šaltinis. Šaltinis: LR Valstybinės darbo inspekcijos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, nelaimingų atsitikimų ir profesinių ligų skyrius

REKOMENDACIJOS:

1. įvertinti darbuotojų saugos ir sveikatos būklę įmonėse, esančiose Širvintų r. savivaldybėje;
2. didinti darbuotojų sąmoningumą ir skatinti naudoti darbo saugos priemones;
3. bent kartą metuose darbdaviai turėtų tirti esamą ir galimą profesinę riziką darbo vietoje;
4. įdiegti visas galimas saugumo priemones darbe;
5. netoleruoti žalingų įpročių darbo vietoje;
6. reguliariai mokyti darbuotojus teikti pirmąją pagalbą.

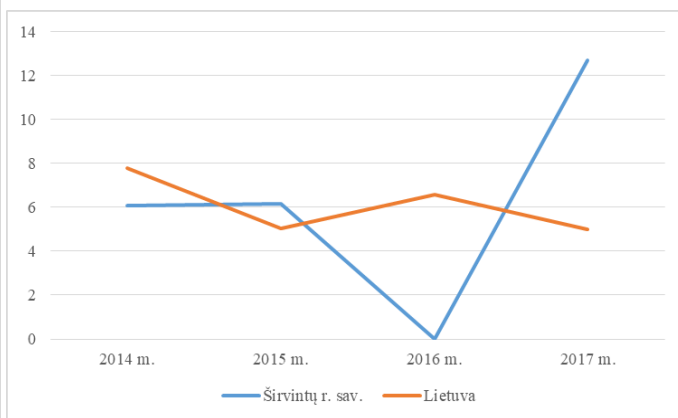
Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo

2017 m. Širvintų r. sav. atsitiktinai paskendo du asmenys (12,7/100 000 gyv.), t.y. rodiklis buvo 2,5 karto didesnis už Lietuvos vidurkį (3 pav.). Tai didžiausi duomenys nuo 2014 – ujų. Paskendusieji buvo 45 m. ir vyresni kaimo vietovėje gyvenę širvintiškiai.

3 pav. Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo 2017 m. Širvintų r. sav. ir Lietuvoje

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Lietuvos sveikatos rodiklių sistema

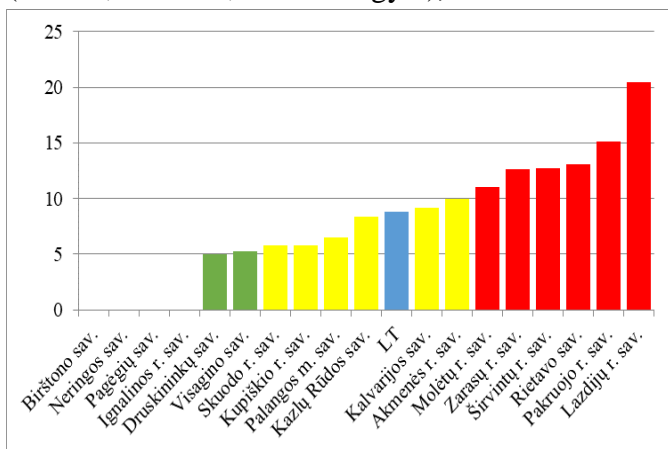
4 pav. Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo 2014-2017 m. Širvintų r. sav. ir Lietuvoje

REKOMENDACIJOS:

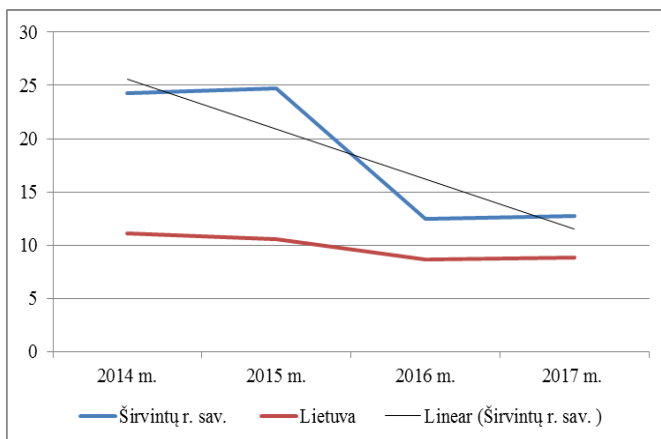
1. Informacinės medžiagos talpinimas viešųjų paplūdimių/maudyklų stenduose apie pirmos pagalbos suteikimą skęstančiam, saugaus elgesio vandenyje taisyklės;
2. Pasirūpinti, kad paplūdimiuose/maudyklose maudymosi sezono metu (prasideda birželio 1 d. ir baigiasi rugsėjo 1 d.) dirbtų žmonių gelbėjimo vandenyje paslaugą teikianti organizacija;
3. Būtina pažymėti vaikų maudymosi vietas, kurių gylis turi būti ne daugiau kaip 0,7-1,30 m.

Mirtingumas užfiksuotas eismo įvykiuose

2017 m. Širvintų r. sav. eismo įvykiuose žuvo du žmonės (moterys) (12,7/100 000 gyv.) - pėstieji, kurių amžius – 45 m. ir daugiau. Rodiklis buvo 1,4 karto didesnis už šalies vidurkį, priklausė savivaldybių, su prasčiausiais rodikliais, grupei (5 pav.). Nuo 2014 m. žuvusiųjų sumažėjo dvigubai (nuo 24,29 iki 12,7 100 000 gyv.), tačiau rodiklis visu laikotarpiu viršijo Lietuvos duomenis (6 pav.).

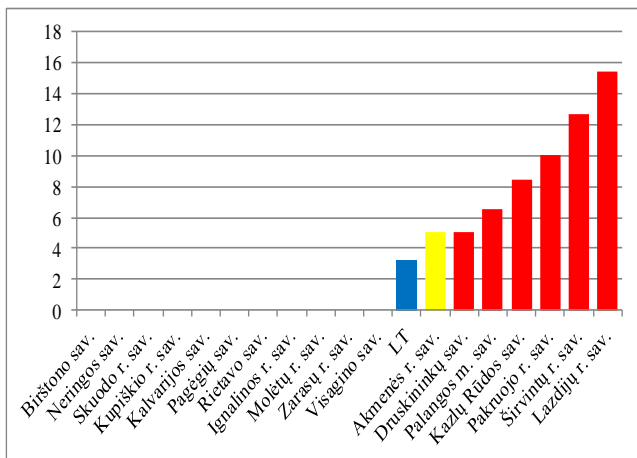
5 pav. Mirtingumas dėl transporto įvykių Širvintų r. sav. ir Lietuvoje 2017 m. (100 000 gyv.)

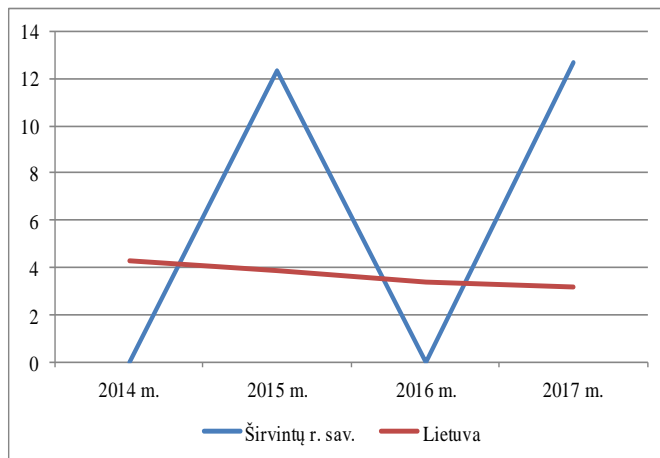
6 pav. Mirtingumas dėl transporto įvykių Širvintų r. sav. ir Lietuvoje 2014-2017 m. (100 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Lietuvos sveikatos rodiklių Sistema

Analizuojant pėsčiųjų mirtingumo rodiklius, pastebima, kad 2017 m. Širvintų r. sav. duomenys buvo keturis kartus didesnis už šalies vidurkį (atitinkamai 12,7 ir 3,2 100 000 gyv.). Toks aukštas rodiklis atspindi prastą situaciją savivaldybėje (7 pav.). Nuo 2014 m. pėsčiųjų mirtingumas rajone nebuvo pastovus, mirtys buvo užfiksuotos 2015 m. (12,34/100 000 gyv.) ir 2017 m. (12,7/100 000 gyv.) (8 pav.).

7 pav. Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių Širvintų r. sav. ir Lietuvoje 2017 m. (100 000 gyv.)

8 pav. Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių Širvintų r. sav. ir Lietuvoje 2017 m. (100 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Lietuvos sveikatos rodiklių Sistema

2014-2017 m. statistikos duomenimis, daugiausia transporto įvykiuose žuvo vaikai (0-17 m.) ir vyresni nei 45 m. amžiaus Širvintų r. sav. gyventojai (5 lentelė).

5 lentelė. Širvintų r. sav. gyventojų mirtingumas dėl transporto įvykių 2014-2017 m.

	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.
0-17 m.	36,85	37,79	38,61	0
18-44 m.	54,11	18,7	0	0
45-64 m.	0	20,52	20,54	20,62
65 m.+	0	29,98	0	30,02

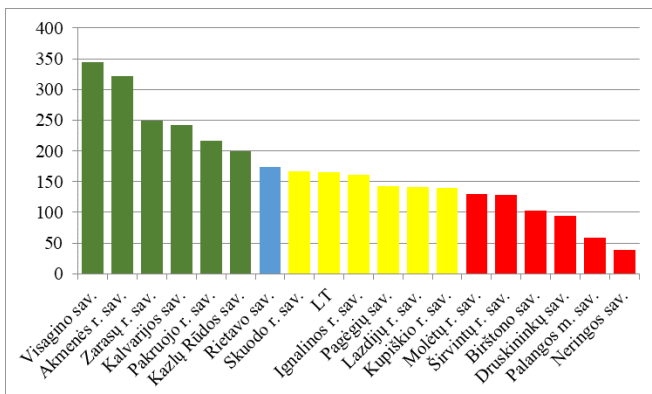
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Lietuvos sveikatos rodiklių Sistema

Rekomendacijos

1. Užtikrinti šaligatvių ir gatvių apšvietimą Širvintų r. sav.;
2. Stiprinti saugumo priemones avaringuose miesto gatvėse;
3. Skatinti gyventojus naudoti atšvaitus/liemenes tamsiu paros metu, saugos diržus, auto kėdutes.

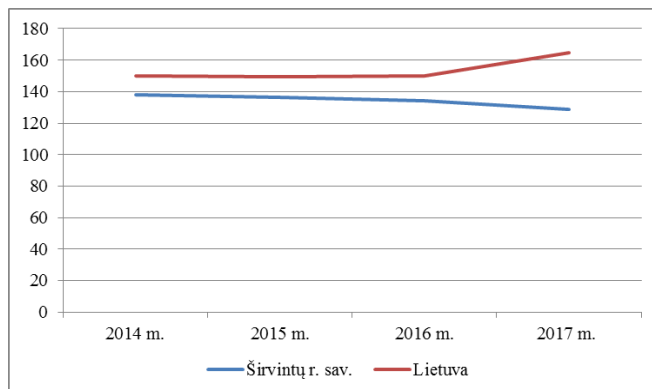
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais

Alkoholinių gėrimų prekybos vietų tankumas išlieka opi problema Širvintų r. sav. 2017 m. vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais Širvintų rajono savivaldybėje teko 128,8 rajono gyventojų, Lietuvoje – 164,7 (9 pav.). Nuo 2014 m. šis skaičius beveik nekito (10 pav.). Tai glaudžiai susiję su gyventojų sergamumu ir mirtingumu nuo alkoholio vartojimo.

9 pav. Širvintų r. sav. ir Lietuvos gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais 2017 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Lietuvos sveikatos rodiklių Sistema

10 pav. Širvintų r. sav. ir Lietuvos gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais 2014-2017 m.

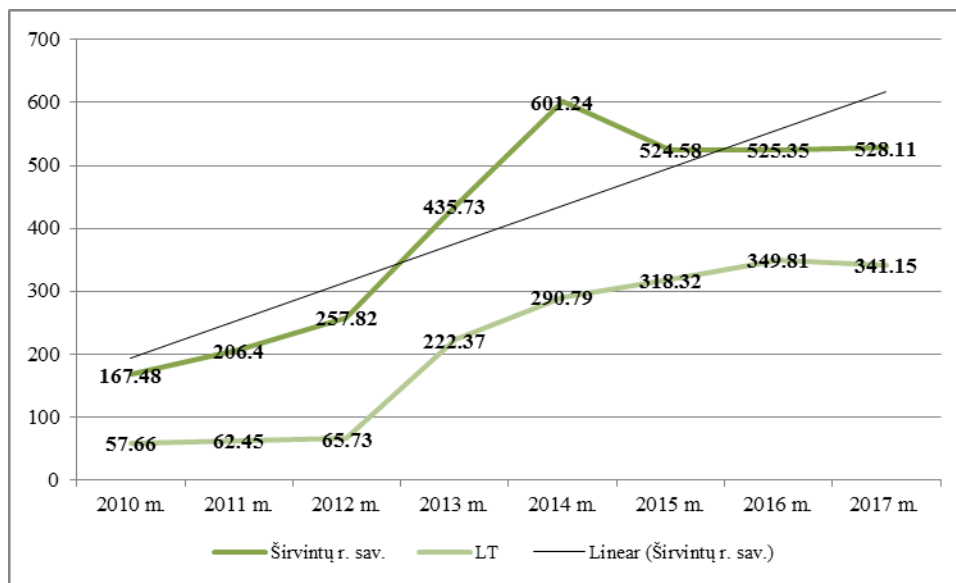
Nors Širvintų rajono gyventojų mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu (100 000 gyv.) nuo 2014 m. sumažėjo ženkliai, net 3 kartus (nuo 85,02 iki 25,45 mirčių 100 000 gyv.) (6 lentelė), tačiau naujausias rodiklis vis dar nežymiai viršijo šalies duomenis. 2017 m. užregistruotos 53,8 vyrų mirtys sąlygoto alkoholio. Daugiausia mirusiųjų pagal amžių sudarė 45-64 metų (41,22/100 000 gyv.), o pagal gyvenamą vietą - kaimo gyventojai (30,02/100 000 gyv.).

6 lentelė. Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu 100 000 gyv.

	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.
Širvintų r. sav.	85,02	67,89	56,4	25,45
Lietuva	25,85	25,2	23,4	19,98

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Lietuvos sveikatos rodiklių sistema

Paskutinius trejus metus gyventojų sergamumas psichikos ir elgesio sutrikimais vartojant alkoholį beveik nekito (11 pav.). Tačiau naujausias rodiklis buvo vis dar viršijo šalies vidurkį (1,5 karto). Nuo 2010 -ųjų, stebima duomenų didėjimo tendencija: Širvintų r.sav. gyventojų sergamumas minėta liga padidėjo du kartus. Didžiausias rodiklis užfiksuotas 2014 m. – 680,06/100 000 gyv. Daugiausia šių sveikatos sutrikimų turėjo 18-44 m. amžiaus rajono gyventojai (2017 m. - 946,49/100 000 gyv.). Šia liga sirgo 3,5 karto daugiau vyrų nei moterų (2017 m. – vyr. 847,4/100 000 gyv., mot. – 241,49), bei du kartus daugiau kaimo gyventojų nei miesto (620,47 ir 366,88/100 000 gyv.).

11 pav. Sergamumas psichikos ir elgesio sutrikimais vartojant alkoholį (F10) Širvintų r. sav. ir Lietuvoje 2010 - 2016 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Lietuvos sveikatos rodiklių sistema

Apibendrinus minėtus duomenis, galima teigti, nors mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu (100 000 gyv.) sumažėjo, tačiau sergamumo rodikliai ženkliai aukštesni už šalies vidurkį, mažai kito paskutinius trejus metus. Minėtiems sveikatos sutrikimams įtakos gali turėti nemažėjantis alkoholio gėrimų prekybos vietų tankumas.

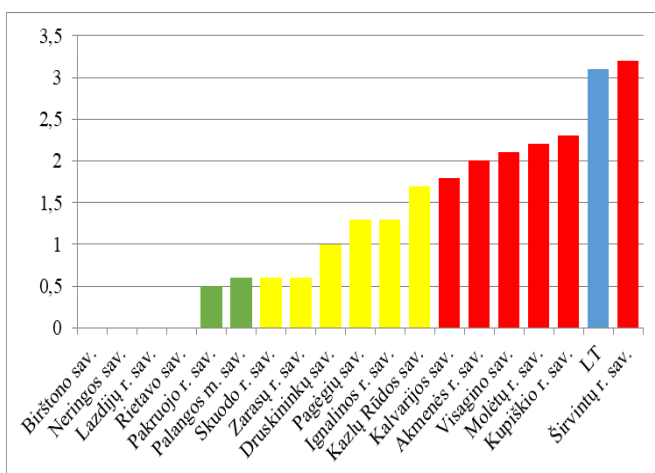
Rekomendacijos

1. Licenzijavimo griežtinimas:
 - siūlome Širvintų rajono savivaldybei periodiškai peržiūrėti išduotų licencijų sąrašus ir įvertinus pagal Valstybės įmonės Registrų centro Juridinių asmenų registrą, kai įmonė likviduota ir išregistruota iš juridinių asmenų registro, panaikinti alkoholinių gėrimų licencijų galiojimą pagal Alkoholio kontrolės įstatymo nuostatas.
 - Rekomenduojame neišdavinti sezoninių (sezono laikotarpiui nustatytoje poilsio ir turizmo zonose) bei vienkartinį (renginių metu) licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais.
2. Sukurti ir įgyvendinti kompleksinę piktnaudžiavimo alkoholiu prevencijos programą Širvintų rajono paaugliams ir jaunimui bei darbingo amžiaus žmonėms. Tik dirbant komandoje ir kompleksinis požiūris visuomenės sveikatos biuro, savivaldybės sveikatos bendruomenės tarybos, Nacionalinio visuomenės sveikatos centro, asmens sveikatos priežiūros įstaigų gali duoti teigiamus postūmius savivaldybės gyventojų sveikatai.
3. Atrankinės patikros ir trumpų konsultacijų taikymas siekiant kuo anksčiau identifikuoti rizikingą alkoholio vartojimą: sveikatos ir kiti profesionalai, kurie teikia pirmines asmens sveikatos priežiūros ir kitas paslaugas 16 metų ir vyresniems asmenims.

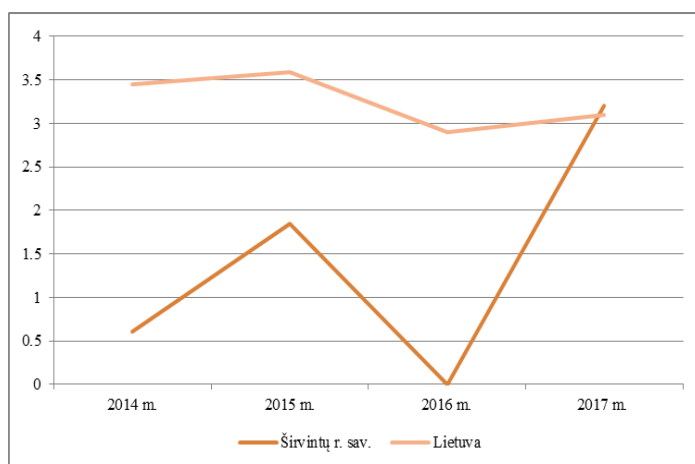
- Intervencijų mokiniams ir jų aplinkai (šeimai ir bendruomenei) taikymas: įgyvendinti prevencines programas ir intervencijas mokyklose, įtraukiant į jas šeimas, skatinti blaivaus jaunimo laisvalaikio organizavimą įtraukiant tėvus, bendruomenę, suinteresuotas grupes.
- Atsitiktinis asmenų blaivumo tikrinimas: vykdyti atsitiktinę vairuotojų, darbuotojų (dirbančių didelėse įmonėse/įstaigose) atsitiktinę patikrą alkoholio matuokliais.

Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis, paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius

2017 m. Širvintų r. sav. užregistruoti 3,2 (10 000 gyv.) nauji sergamumo ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis atvejai. Rodiklis siekė šalies vidurkį, pateko į prasčiausią rodiklį turinčių savivaldybių grupę (12 pav.). Nors tai didžiausias sergamumas nuo 2014 m. (13 pav.), tačiau dėl nepastovaus rodiklio yra sunku numatyti sergamumo tendencijas. Kitavertus, ligotumas lytiškai plintančiomis ligomis nuo 2010 m. nemažėjo: vidutiniškai kasmet sirgo 145 (100 000 gyv.) Širvintų r. sav. gyventojai. Didžioji dauguma buvo vaikai – 142/100 000 gyv. ir 18-45 m. amžiaus gyventojai (253,7/100 gyv per metus) (7 lentelė).

12 pav. Sergamumas ŽIV (B20-B24) ir lytiškai plintančiomis ligomis 2017 m. (10 000 gyv.)

13 pav. Sergamumas ŽIV (B20-B24) ir lytiškai plintančiomis ligomis 2014-2017 m. (10 000 gyv.)

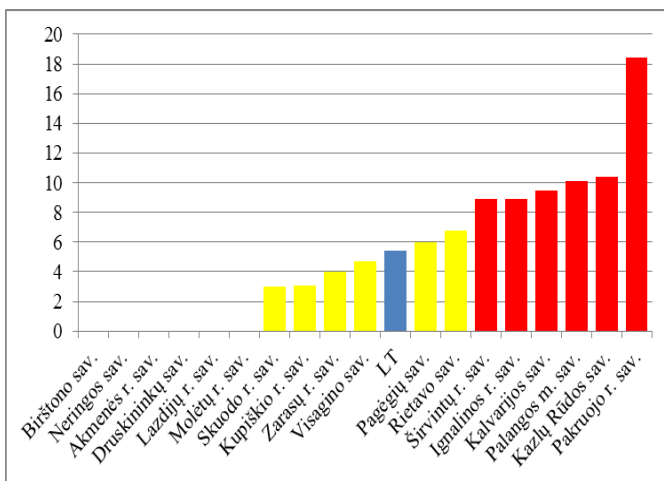
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Lietuvos sveikatos rodiklių sistema

7 lentelė. Ligtumas lytiškai plintančiomis ligomis Širvintų r. sav. 2010-2017 m. (100 000 gyv.).

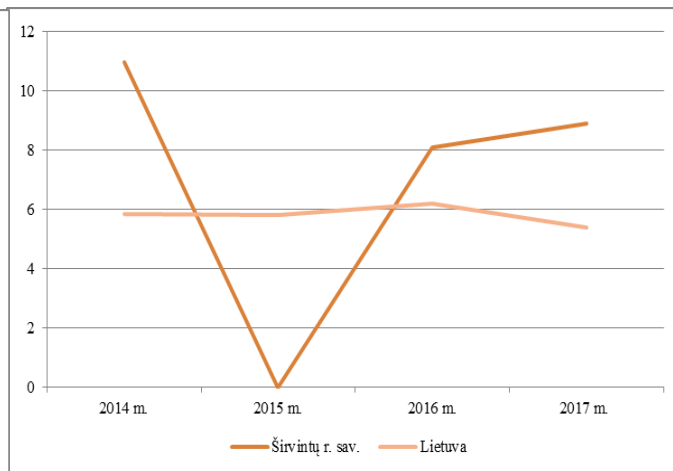
	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.
Viso	228.89	166.27	128.91	119.38	139.68	111.09	126.59	139.98
0-17	155.4	261.61	171.17	142.98	221.36	151.14	36.61	0
18-44	440.04	227.18	252.84	156.81	270.76	149.57	231.79	300.63
45-64	147.26	83.67	41.53	144.18	41	102.61	102.72	123.65
65+	27.94	87.18	0	0	0	29.98	63.2	30.02

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Lietuvos sveikatos rodiklių sistema

2017 m. Širvintų r. sav. užregistruota 8,9 paauglių gimdymai 1000 gyv. (abs. k. – 2). Naujausias rodiklis buvo 1,6 kartus didesnis už šalies duomenis (15 pav.). Nuo 2014 m. (išskyrus 2015-uosius m.) vyravo panašus paauglių gimdymų skaičius.

14 pav. Paauglių gimdymų skaičius 1000 gyv. 2017 m

15 pav. Paauglių gimdymų skaičius 1000 gyv. Širvintų r. sav. ir Lietuvoje 2014-2017 m.

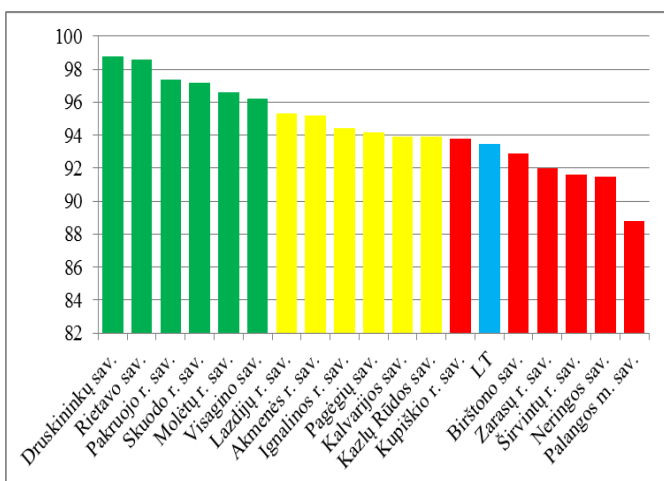
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Lietuvos sveikatos rodiklių sistema

Rekomendacijos

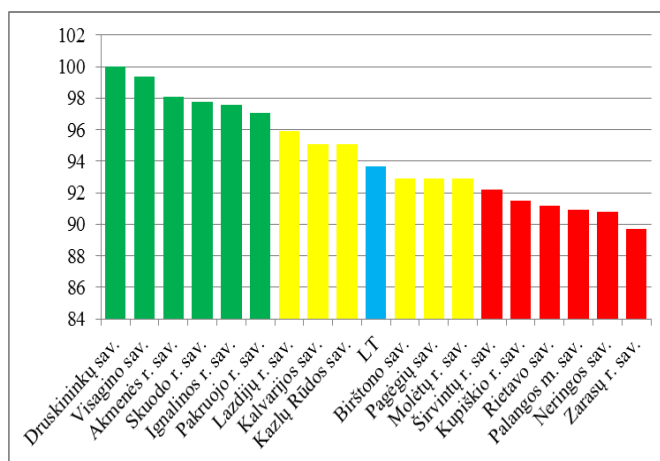
1. sveikatos raštingumo didinimas ŽIV ir lytiškai plintančių ligų klausimais bendruomenėse, o ypač paauglių ir pauglių tėvų / globėjų tarpe.
2. vykdyti bendrojo lavinimo mokyklose Sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimai programą;
3. didinti paauglių užimtumą: sudarant sąlygas mokiniams lankyti popamokinės veiklos metu būrelius / užsiėmimus, steigiant vaikų lauko žaidimo / fizinio aktyvumo aikštes.

2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina 1 dozė) ir 1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina 3 dozės) skiepavimo apimtys (proc.)

Remiantis naujausiais duomenimis, Širvintų r. sav. 2 metų amžiaus vaikų MMR1 ir 1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina 3 dozės) skiepavimo apimtys (proc.) buvo žemiau šalies vidurkio (16, 17 pav.). Rodikliai rodė prastą situaciją savivaldybėje. Nuo 2014 m. 2 metų amžiaus vaikų MMR1 skiepavimo apimtys sumažėjo 5,15 proc., 1 metų amžiaus vaikų DTP3 skiepų procentas išliko panašus (vidutiniškai 92 proc./m.) (8 lentelė).

16 pav. 2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina 1 dozė) skiepėjimo apimtys (proc.) 2017 m.

17 pav. 1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina 3 dozės) skiepėjimo apimtys (proc.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Lietuvos sveikatos rodiklių sistema

8 lentelė. Skiepėjimo apimtys (proc.) Širvintų r. sav. 2014-2017 m.

	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.
2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina 1 dozė) skiepėjimo apimtys (proc.)	96,75	94,02	90,9	91,6
1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina 3 dozės) skiepėjimo apimtys (proc.)	92,31	94,78	88,9	92,2

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Lietuvos sveikatos rodiklių sistema

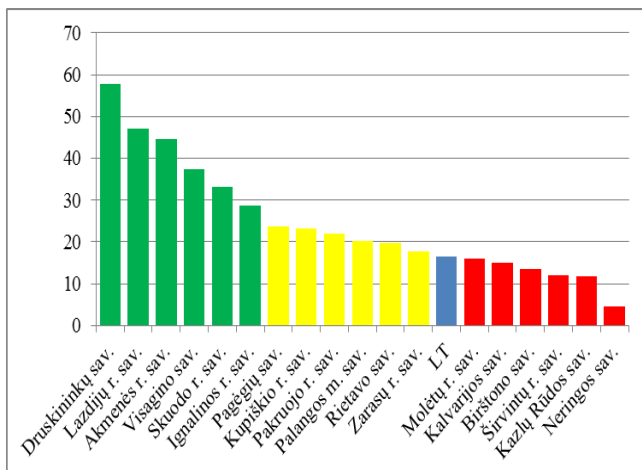
Rekomendacijos

1. Vykdyti visuomenės švietimą dėl skiepų svarbos;
2. Informacijos sklaidos užtikrinimas (vietinė spauda, internetinė sklaida, Facebook paskyros);
3. Šeimos gydytojo konsultacijos (būsimiems) tėvams.

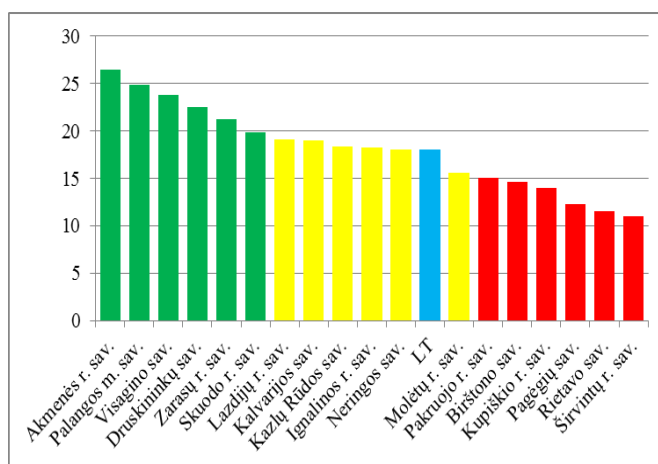
Vaikų burnos sveikata (Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje; Vaikų, neturinčių ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis;)

2014 – 2017 m. vidutiniškai kasmet tikslinėje vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje dalyvavo 11,86 proc. Širvintų r. sav. gyvenančių 6-14 m. vaikų (9 lentelė). Naujausias rodiklis (12 proc.) nesiekė šalies vidurkio (16,4 proc.) (18 pav.). Skirtingai nei minėtieji rodikliai, 2017 m. ženkliai (3 kartus) padaugėjo vaikų, neturinčių ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis – 11 proc. Tikėtina, kad toks rodiklio žymus pokytis susijęs su neseniai įdiegta vaikų sveikatos stebėsenos informacine programa, kuri suteikia tikslesnę informaciją apie vaikų burnos

sveikata. Tačiau naujausi duomenys vis dar nesiekė Lietuvos vidurkio (18 proc.), pateko į prasčiausią rodiklį turinčių, savivaldybių grupę (19 pav.)

18 pav. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje Širvintų r. sav. ir Lietuvoje 2017 m.

19 pav. Vaikų, neturinčių ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis Širvintų r. sav. ir Lietuvoje 2017 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Lietuvos sveikatos rodiklių sistema

9 lentelė. Vaikų burnos priežiūros rodikliai Širvintų r. sav. 2014 – 2017 m.

	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje	11,31	12,83	11,3	12
Vaikų, neturinčių ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis	3,52	4,38	4,6	11

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Lietuvos sveikatos rodiklių sistema

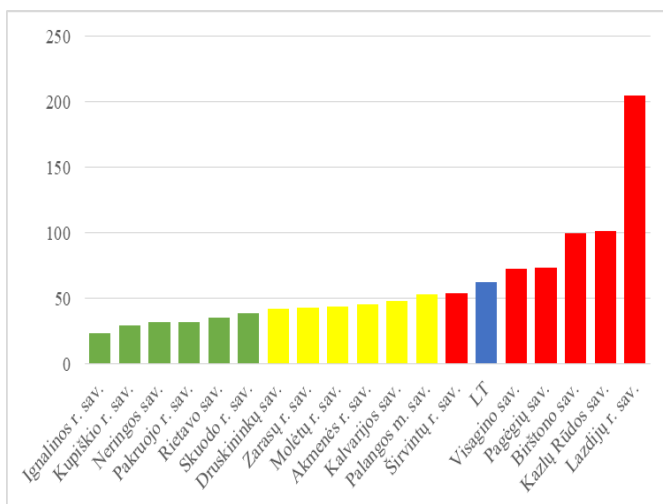
Rekomendacijos

1. Siekiant didinti vaikų skaičių, dalyvaujančių krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, platinti informaciją tėvams apie šios paslaugos nemokamas galimybes ir naudą vaiko sveikatai.
2. Toliau vykdyti vaikų ir mokinių taisyklingos burnos higienos įgūdžių mokymo procesą ikimokyklinio ir mokyklinio ugdymo įstaigose bei su ja susijusią informacijos sklaidą ugdytiniams bei tėvams.

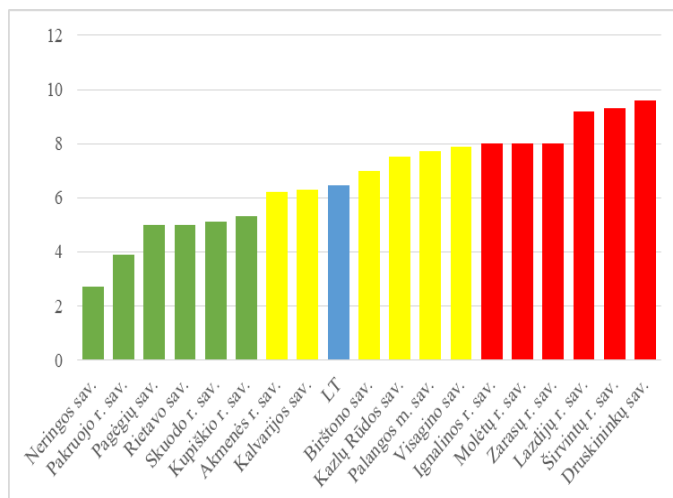
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu, išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų

Remiantis Higienos instituto duomenimis, pastebima, kad nuo 2014 m. Širvintų r. sav. gyventojų sergamumas II tipo cukriniu diabetu buvo mažiausias (54,1 atv./10000 gyv.) (10 lentelė). Naujausias rodiklis buvo nežymiai mažesnis už šalies duomenis (62,3 atv./10 000 gyv.), pateko į

prasčiausią rodiklį turinčių savivaldybių grupę (20 pav.) 2014 – 2017 m. Širvintų r. sav. kasmet vidutiniškai užregistruota 62,9 sergamumo II tipo cukriniu diabetu atvejai (10 000 gyv.). Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų Širvintų r. sav. skaičius taip pat pateko į prasčiausią rodiklį turinčių savivaldybių grupę (21 pav.), viršijo šalies vidurkį (6,45/1000 gyv.), buvo vienas didžiausių tarp lyginamųjų teritorijų (11 lentelė). Nuo 2014 m. Širvintų r. sav. šis rodiklis žymiai nepakito (vidutiniškai po 9,2/1000 gyv. per metus). Išvengiama hospitalizacija - tai hospitalizacija, kurios galima išvengti imantis prevencinių priemonių ir teikiant reikiamą ambulatorinę sveikatos priežiūrą.

20 pav. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (10 000 gyv.) Širvintų r. sav. ir Lietuvoje 2017 m.

21 pav. Išvengimų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų Širvintų r. sav. ir Lietuvoje 2017 m.

Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Lietuvos sveikatos rodiklių sistema

10 lentelė. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (10 000 gyv.)

	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.
Širvintų r. sav.	57,09	61,7	78,9	54,1
Lietuva	43,69	42,6	45,6	62,3

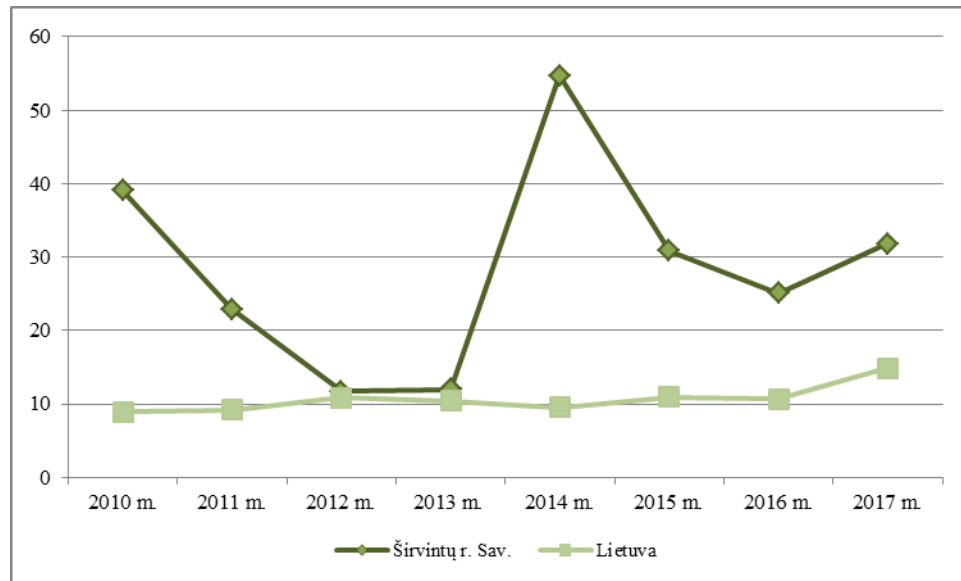
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Lietuvos sveikatos rodiklių sistema

11 lentelė. Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų.

	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.
Širvintų r. sav.	9,6	7,97	9,9	9,34
Lietuva	6,79	6,94	6,6	6,45

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Lietuvos sveikatos rodiklių sistema

Analizuojant mirusiųjų Širvintų r. sav. gyventojų nuo cukrinio diabeto (E10-E14) 2010-2017 m. duomenis, 2014 – aisiais užfiksuotas mirčių protrūkis - 54,66 atv.100 000 gyv. (22 pav.). Nuo 2015 m. rodiklis mažai kito, vidutiniškai dėl šios ligos mirė 29.24 asm. 100 000 gyv., t.y. du kartus mažiau mirčių palyginus su 2014 m. duomenimis. Naujausias rodiklis (31.81/100 000 gyv.) buvo ženkliai (du kartus) didesnis už šalies duomenis (14,85/100 000 gyv.). 2017 m. dėl šios ligos mirė 3 kartus daugiau moterų (48,3/100 000 gyv.) nei vyrų (13,45/100 000 gyv.). Daugiausia mirusiųjų sudarė 65 m. ir vyresni (120,7 asm./100 000 gyv.) bei miesto (52,41asm./100 000 gyv.) gyventojai.

22 pav. Mirusiųjų nuo cukrinio diabeto (E10-E14) 100 000 gyv.

2010 - 2017 m. Širvintų r. sav. ir Lietuvoje. Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Lietuvos sveikatos rodiklių Sistema

Toks didelis Širvintų r. sav. gyventojų sergamumas ir ypač mirtingumas dėl cukrinio diabeto rodo, kad reikia imtis priemonių situacijos gerinimui.

Rekomendacijos

1. Gerinti Širvintų r. sav. gyventojų, sergančių II tipo cukriniu diabetu ambulatorinę sveikatos priežiūrą siekiant sumažinti išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičių.²
2. Skleisti rekomendacijas gyventojams užkertant kelią susirgti II cukriniu diabetu³:
 - ✓ kontroliuojant kūno svorį;
 - ✓ reguliariai užsiimant fizine veikla (mažiausiai 30 min. per dieną);
 - ✓ sveikai maitinantis (3–5 porcijos vaisių bei daržovių per dieną, cukraus kiekio mažinimas);
 - ✓ atsisakyti rūkymo, kuris didina širdies kraujagyslių ligų riziką.
3. Informacijos sklaidos užtikrinimas gyventojams apie Širvintų rajone vykdomą Širdies ir kraujagyslių ligų bei cukrinio diabeto programą.
4. Stiprinti šeimos gydytojų darbą, bendradarbiavimą su visuomenės sveikatos specialistais vykdant Širdies ir kraujagyslių ligų bei cukrinio diabeto programą.

²Visuomenės sveikatos netolygumai. Išvengiamos hospitalizacijos. 2016, Nr.6 (19)

³Visuomenės sveikatos netolygumai.Pasaulinės sveikatos diena - suvaldyk diabetą. 2016, Nr.1 (14)

Valstybinių profilaktikos programų įgyvendinimas

2014 – 2017 m. vidutiniškai kasmet atrankinėje mamografinėje patikroje dėl krūties vėžio dalyvavo 26,5 proc. prevencinei programai priklaususių moterų; širdies ir kraujagyslių ligų prevencinėje programoje - 28,7 proc. tikslinio amžiaus Širvintų r. sav. gyventojų. Skirtingai nei 2016-aisiais, į prasčiausią rodiklį turinčių savivaldybių grupę taip pat pateko storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos programos rodiklis. Minėtu laikotarpiu, vidutiniškai kasmet sveikatą dėl šių sveikatos sutrikimų tikrinosi 39 proc. tikslinio amžiaus gyventojų. Naujausias rodiklis buvo 1,5 karto mažesnis už šalies vidurkį. Pastebima, kad nuo 2015 m. (kuomet užfiksuotas didžiausias rodiklis 4 metų laikotarpyje) informuotų moterų apie mamografinės patikros dėl krūties vėžio programą procentas dar labiau sumažėjo (-8,29 proc.), naujausias rodiklis buvo dvigubai mažesnis už šalies duomenis. Informuotų gyventojų apie storosios žarnos vėžio programą sumažėjo 13,14 proc. (12 lentelė).

2016-2017 m. padaugėjo Širvintų r. sav. gyventojų, dalyvavusių širdies kraujagyslių ligų didelės rizikos grupės prevencijos programoje (+6,3 proc.). Stengiantis kuo daugiau gyventojų paskatinti dalyvauti širdies ir kraujagyslių prevencinėje programoje, nuo 2015 m. Kaišiadorių r. sav. visuomenės sveikatos biuras ir Širvintų r. sav. asmens sveikatos priežiūros įstaigos (toliau ASPĮ) pradėjo vykdyti širdies ir kraujagyslių ligų rizikos grupės asmenų sveikatos stiprinimo programą. Stebint programos vykdymo trijų metų duomenis bei nemažėjančių mirčių dėl širdies ir kraujagyslių ligų, gyventojų, suinteresuotų dalyvauti, šioje programoje nėra daug. 2015 m. programa buvo įvykdyta 80 proc. veiksmingumu: baigė vos 4 iš 5 rizikos grupėje esančių dalyvių; 2016 m. programos įvykdymo procentas buvo - 60 proc. (t.y. 6 gyventojai iš 10), 2017 – aisiais – 70 proc. (t.y. 7 iš 10 gyv.). Jos metu Širvintų r.sav. gyventojams buvo suteikta dietologo konsultacija, buvo vedami fizinio aktyvumo užsiėmimai.

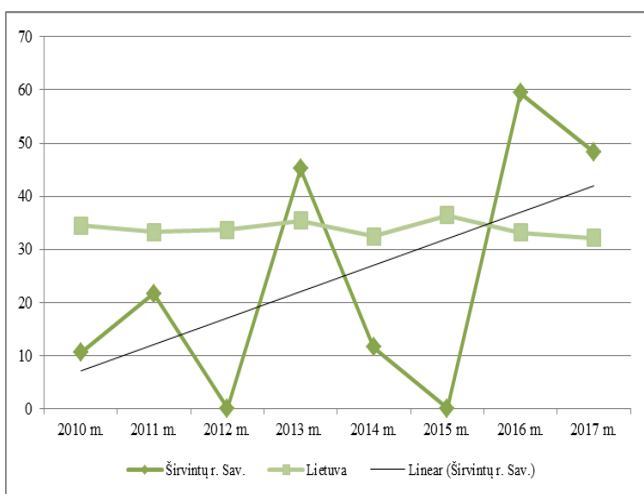
12 lentelė. Tam tikrų prevencinių programų įgyvendinimas 2014-2017 m.

	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje				
Širvintų r. sav.	21,05	32,59	28	24,3
Lietuva	43,66	48,4	46,5	48,6
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje				
Širvintų r. sav.	26,52	31,36	25,4	31,7
Lietuva	34,67	37,42	39	40,8
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), 2 metų bėgyje dalyvavusių storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos programoje				
Širvintų r. sav.	35,73	48,14	37,2	35
Lietuva	42,47	50,44	49,9	52,2

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Lietuvos sveikatos rodiklių sistema

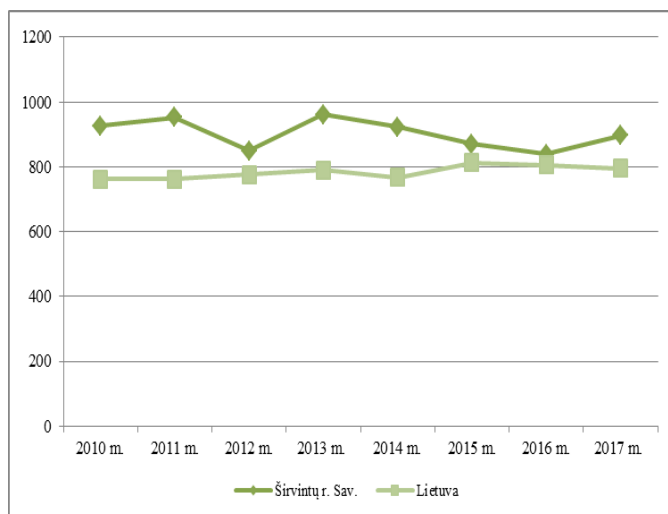
Mirtingumo rodikliai yra vieni iš faktorių, kurie atskleidžia prevencinių programų veiksmingumą, poreikį rajone. 2010 - 2017 m. stebint mirusių moterų nuo krūties vėžio duomenis, 2013 ir 2016 - aisiais pastebimas mirčių protrūkis, rodikliai viršijo šalies vidurkį. 2016, 2017 m. duomenys buvo beveik du kartus didesni už LT ir didžiausi per stebimąjį laikotarpį (59,39, 48,3 mot./100 000 gyv.) (23 pav.). 2017 m. dažniausias mirusiųjų amžius - 65 m. ir vyresnės moterys (178,5 atv./100 000 mot.). Tai didžiausias mirusiųjų skaičius nuo 2010 m. Mieste gyvenančių moterų mirė 1,6 kartus daugiau nei kaimo gyventojų (atitinkamai 61,96 ir 39,56 atv./100 000 mot.). Apibendrinus duomenis, galima teigti, kad mirtingumas dėl krūties vėžio didėja, dėl šios ligos miršta įvairaus amžiaus moterys, nepriklausomai nuo gyvenamosios vietos.

Nuo 2010 m. mirtingumas nuo kraujotakos sist. ligų Širvintų r. sav. viršijo šalies vidurkį, žymių pokyčių nebuvo užfiksuota. Didžiausias rodiklis užregistruotas 2013-aisiais – 960,96/100 000 gyv. (23 pav.). Tiek vyrų, tiek moterų mirtingumas buvo panašus (2017 m. 766,64 ir 1014,25 atv./100 000 gyv.). Dažniausias mirusiųjų amžius buvo 65 m. ir vyresni Širvintų r. sav. gyv. (2017 m. – 3601,98/100 000 gyv.). Žymaus rodiklių skirtumo tarp gyvenamosios vietos teritorijų nebuvo pastebėta.

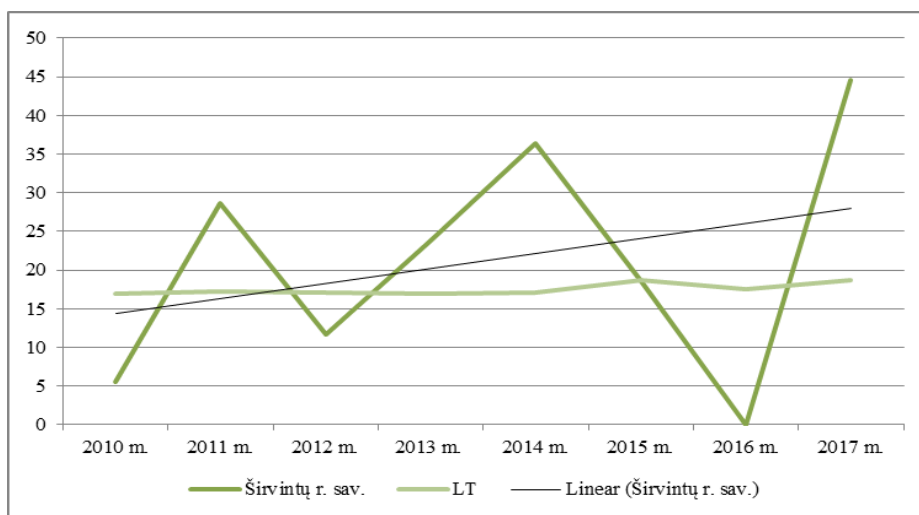
23 pav. Mirusiųjų nuo krūties piktybinių navikų sk. 100 000 mot. Širvintų r. sav. ir Lietuvoje.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Lietuvos sveikatos rodiklių sistema

24 pav. Mirusiųjų nuo kraujotakos sist. ligų sk. 100 000 gyv. Širvintų r. sav. ir Lietuvoje.

2010-2017 m. Širvintų r. sav. gyventojų mirusių nuo storosios žarnos piktybinio naviko rodiklis nenuosekliai didėjo (25 pav.), didžiausias mirtingumas užregistruotas 2017 m. (44,54 atv./100 000 gyv.). Naujausi duomenys buvo du kartus didesni už šalies vidurkį. Visos mirtys užregistruotos Širvintų r. sav. gyvenusioms moterims.

25 pav. Mirusiųjų nuo storosios (gaubtinės) žarnos piktybinio naviko sk. 100 000 gyv. Širvintų r. sav. ir Lietuvoje.
Šaltinis: Higienos instituto Mirties atvejų ir jų priežasčių stebėsenos skyrius

Rekomendacijos

Būtiniosios priemonės profilaktinių programų efektyvumui didinti:

1. Sudaryti profilaktikos programų valdymo grupę.
2. Parengti prevencinių programų vykdymo algoritmus.
3. Parengti priemones, aukštam kvietimų lygiui užtikrinti (pvz. asmeninius kvietimus).
4. Užtikrinti tinkamą materialinę bazę, prevencinėms programoms vykdyti.
5. Stiprinti bendradarbiavimą tarp ASPĮ ir Kaišiadorių r. sav. visuomenės sveikatos biuro vykdančias prevencines programas.
6. Vykdyti nuolatinę rezultatų stebėseną. Siekti, kad iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšų finansuojamų prevencinių programų įvykdymas viršytų šalies vidurkį.

Naudota literatūra

1. Visuomenės sveikatos netolygumai. Išvengiamos hospitalizacijos. 2016, Nr.6 (19)
2. Visuomenės sveikatos netolygumai. Pasaulinės sveikatos diena - suvaldyk diabetą. 2016, Nr.1 (14)

